

RAPPORT

FORVALTINGSREVISJON INNENFOR VANN OG AVLØP FOR KONTROLLUTVALGET I TYNSET KOMMUNE

23. JUNI 2022

Leveransen er utarbeidet for oppdragsgiver, og dekker kun de formål som med denne er avtalt. All annen bruk og distribusjon skjer for oppdragsgivers regning og risiko. BDO AS eller BDO Advokater AS vil ikke kunne gjøres ansvarlig overfor en tredjepart.

INNHold

1	SAMMENDRAG OG FORSLAG TIL TILTAK	4
1.1	FORSLAG TIL TILTAK	5
2	INNLEDNING	5
2.1	INFORMASJON OM BESTILLINGEN	5
2.2	PROBLEMSTILLINGER OG FORMÅL	6
2.3	METODE OG VURDERING AV DATAGRUNNLAG	6
2.4	AVGRENSNINGER.....	6
2.5	KORT OM VA-VIRKSOMHETEN I TYNSET KOMMUNE	6
3	FORVALTNING OG DRIFT AV VA-OMRÅDET	7
3.1	REVISJONSKRITERIER.....	7
3.2	OBSERVASJONER MOT REVISJONSKRITERIENE	7
3.2.1	Har kommunen tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å løse hovedoppgavene innenfor VA-området?	7
3.2.2	Har kommunen god internkontroll med drift og forvaltning av VA-virksomheten?	8
3.2.3	Har risiko- og sårbarhetsanalyser dannet grunnlag for tiltak knyttet til fare for forurensning fra VA-virksomheten?	8
3.2.4	Har kommunen beredskapsplaner for forurensning fra VA-virksomheten?	9
3.3	VÅR VURDERING ER AT FORVALTNING OG DRIFT AV VA-OMRÅDET ER TILFREDSSTILLENDE, MEN DET ER ET FORBEDRINGSPOTENSIAL.....	9
3.4	KONKLUSJON	10
4	VEDLIKEHOLD AV VA-NETTET	10
4.1	REVISJONSKRITERIUM	10
4.2	OBSERVASJONER MOT REVISJONSKRITERIET	10
4.2.1	Sikrer kommunen vedlikehold av vann- og avløpsnettets tilfredsstillende og slik at det forhindrer forurensning?.....	10
4.3	VÅR VURDERING AT DET ER ET FORBEDRINGSPOTENSIAL KNYTTET TIL OVERSIKT OG GJENNOMFØRING AV VEDLIKEHOLD	12
4.4	KONKLUSJON	13
5	OPPFØLGING AV HOVEDPLAN OG VEDTAK	13
5.1	REVISJONSKRITERIER.....	13
5.2	OBSERVASJONER MOT REVISJONSKRITERIENE	13
5.2.1	Har kommunen tidfestet gjennomføring av tiltak fastsatt i hovedplan for vann og avløp, og at tiltak med høy prioritet blir gjennomført?	13

5.2.2	Har kommunen rapportert administrativt og/eller politisk om status i gjennomføring av tiltak?	15
5.3	VÅR VURDERING ER AT OPPFØLGINGEN AV HOVEDPLANEN ER GOD, MEN KOMMUNENS RAPPORTERING OM STATUS I GJENNOMFØRING AV TILTAK IKKE ER TILFREDSSTILLENDE	16
5.4	KONKLUSJON	17
6	KLIMARISIKO	17
6.1	REVISJONSKRITERIER	17
6.2	OBSERVASJONER MOT REVISJONSKRITERIENE	18
6.2.1	Har kommunen gjort risiko- og sårbarhetsanalyser knyttet til ekstremvær, flom og lignende?	18
6.2.2	Har kommunen utarbeidet beredskapsplaner for ekstremvær, flom og lignende? 18	
6.3	VÅR VURDERING ER AT KOMMUNEN JOBBER GODT MED BEREDSKAP, MEN BØR GJENNOMFØRE HYPPIGERE ROS-ANALYSER KNYTTET TIL KLIMARISIKO	19
6.4	KONKLUSJON	19
7	HØRING	20
8	VEDLEGG	20
8.1	UTFYLLENDE OM METODE	20
8.2	KILDEGRUNNLAGET FOR REVISJONSKRITERIENE	20

1 SAMMENDRAG OG FORSLAG TIL TILTAK

Kontrollutvalget i Tynset kommune har bestilt en forvaltningsrevisjon innenfor vann- og avløpsområdet (VA) i kommunen. Formålet med forvaltningsrevisjonen har vært å belyse om kommunen har en hensiktsmessig forvaltning og tilstrekkelig gjennomføringskraft, kompetanse og kapasitet innenfor VA-området.

Det er fastsatt fire problemstillinger for forvaltningsrevisjonen:

1. Er forvaltning og drift av VA-området tilfredsstillende, herunder beredskap og tiltak mot forurensning?
2. Hvordan er omfanget av vedlikehold av vann- og avløpsnett, og er det et vedlikeholdsetterslep?
3. Hvordan følger kommunen opp hovedplan for vann og avløp, og gjennomfører kommunen vedtatte tiltak?
4. Gjør kommunen vurderinger av klimarisiko på avløpsområdet som følge av hyppigere ekstremvær, flom mv.?

Forvaltningen og driften av VA-området er i stor grad tilfredsstillende, men det er flere forbedringspunkter

Kommunens forvaltning og drift av VA-området er tilfredsstillende. Kommunen har nylig styrket sin kapasitet og kompetanse på VA-området gjennom rekrutteringer, noe som vil øke gjennomføringskraften og redusere sårbarhet. For å sikre hensiktsmessig utnyttelse av disse nye ressursene, bør kommunen ha oppmerksomhet på god virksomhetsplanlegging innenfor VA-området. Revisor påpeker også at internkontrollen bør gjøres mer robust gjennom bruk av mer digitale løsninger. Videre er det revisors konklusjon at kommunen jobber tilfredsstillende med beredskap og tiltak mot forurensning, blant annet gjennom ROS-analyser og øvelser.

Vedlikeholdsetterslepet er ikke kartlagt, men kommunen opplyser å ha kontroll og oversikt over tilstanden på vann- og avløpsnett i kommunen

Basert på kommunens innrapporterte vedlikeholdstakt til KOSTRA, er det revisors vurdering at kommunen ikke klarer å opprettholde en vedlikeholdstakt i tråd med målsetningene som angis i hovedplan for vann og avløp 2016-2028. Vedlikehold gjennomføres, men vedlikeholdsetterslepet må antas å øke med dagens vedlikeholdstakt. En oversikt over vedlikeholdsetterslepet ville vært til hjelp både for VA-virksomheten og for politiske beslutningstagere.

Kommunen har god oppfølging av hovedplan for vann og avløp, men rapporteringen om status i gjennomføring av tiltakene i planen er ikke tilfredsstillende

Kommunen har løpende, god oppfølging av hovedplan for vann og avløp. Samtidig er det revisors konklusjon at rapportering på gjennomføring av tiltak er mangelfull. Det gjør det utfordrende å vurdere hvorvidt kommunen faktisk gjennomfører vedtatte tiltak.

Kommunen jobber godt med å tilpasse VA-området til økt klimarisiko, men bør gjennomføre en ny ROS-analyse for VA-virksomheten

Kommunen gjør kontinuerlige vurderinger av klimarisiko på avløpsområdet som følge av hyppigere ekstremvær, flom mv., og tilpasser virksomheten deretter. Det er likevel viktig at de løpende vurderingene av klimarisiko suppleres av ROS-analyser.

1.1 FORSLAG TIL TILTAK

På bakgrunn av våre funn har vi følgende anbefalinger:

1. Gjennomføre ROS-analyser bør prioriteres, blant annet å inkludere en ny ROS-analyse om klimarisiko, og det bør sikres en enhetlig tilnærming til gjennomføring av slike analyser i kommunen.
2. Kommunen bør fortsette arbeidet med å digitalisere internkontrollen.
3. Kommunen bør kartlegge vedlikeholdsetterlepet på vann- og avløpsnettene nærmere.
4. Kommunen bør rapportere status i gjennomføring av samtlige tiltak fra hovedplan for vann og avløp.

2 INNLEDNING

2.1 INFORMASJON OM BESTILLINGEN

Kontrollutvalget i Tynset kommune har bestilt en forvaltningsrevisjon innenfor vann- og avløp (VA) i kommunen.

Formålet med forvaltningsrevisjonen har vært å belyse om kommunen har en hensiktsmessig forvaltning og tilstrekkelig gjennomføringskraft, kompetanse og kapasitet innenfor VA-området.

VA-området har vært trukket frem som et prioritert område for forvaltningsrevisjon. I risiko- og vesentlighetsvurdering for 2020 gjort for kontrollutvalget skrives det følgende om VA-området:

Vann- og avløpstjenester til kommunenes innbyggere er sårbart med hensyn til stabilitet i tilførselen, kvalitet og forurensning. Det er viktig at kommunen har en hensiktsmessig forvaltning av infrastruktur knyttet til tjenesten og beredskap som sikrer levering, kvalitet og som hindrer forurensning.

Tynset kommune kommer dårlig ut på folkehelseprofilen vedrørende god drikkevannsforsyning. Vi merker oss ellers at det er en veldig liten andel innbyggere som er tilknyttet anlegg der rensekrav er oppfylt. Kommunen har et ansvar med hensyn til tømming av slam fra mindre renseanlegg.

KOSTRA-tall viser at utskiftingstakten på ledningsnettene både på vann og avløp er beskjedent. Prosentandelen lekkasje fra ledningsnettene er redusert noe de senere år, men er likevel litt høyere enn landsgjennomsnittet. Lekkasjegraden kan si noe om tilstanden på ledningsnettene. Med dagens utskiftingstakt vil vannledningene være skiftet ut på 270 år mens det vil ta enda lengre tid før avløpsnettene er skiftet.

Dette området er også utsatt for en klimarisiko i og med hyppigere ekstremvær, flom mv. og det er å anta at dette stadig stiller høyere krav til infrastruktur på området.

Risiko og vesentligheten vurderes å være høy.

2.2 PROBLEMSTILLINGER OG FORMÅL

Kontrollutvalget har gjennom fremlagt prosjektplan fastsatt fire problemstillinger:

Nr.	Problemstillinger
1.	Er forvaltning og drift av VA-området tilfredsstillende, herunder beredskap og tiltak mot forurensning?
2.	Hvordan er omfanget av vedlikehold av vann- og avløpsnett, og er det et vedlikeholdsetterslep?
3.	Hvordan følger kommunen opp hovedplan for vann og avløp, og gjennomfører kommunen vedtatte tiltak?
4.	Gjør kommunen vurderinger av klimarisiko på avløpsområdet som følge av hyppigere ekstremvær, flom mv.?

Tabell 1: Problemstillinger for forvaltningsrevisjon av VA-virksomheten i Tynset kommune. (Kilde: Bestilt av kontrollutvalget i Tynset kommune)

Formålet med forvaltningsrevisjonen har vært å belyse om kommunen innenfor VA-området har en hensiktsmessig forvaltning og tilstrekkelig gjennomføringskraft, kompetanse og kapasitet.

2.3 METODE OG VURDERING AV DATAGRUNNLAG

Oppdragene er gjennomført i samsvar med standarden for forvaltningsrevisjon (RSK 001). Dette innebærer blant annet at kommunedirektøren har fått en orientering om oppdraget før oppstart, og en mulighet for å uttale seg om utkast til rapport før endelig rapportering. Kommunedirektørens kommentarer til rapporten, og revisors eventuelle bemerkninger til disse, blir tatt inn avslutningsvis i denne rapporten.

Oppdraget bygger på intervjuer, dokumentgjennomganger og selvstendige analyser.

Se vedlegg for en nærmere metodebeskrivelse.

2.4 AVGRENSNINGER

Revisjonen bygger på intervjuer, gjennomgang av dokumenter, offentlig tilgjengelig data og lignende. Revisjonen har ikke gjort fysiske inspeksjoner av ledningsnett, selvstendige tilstandsvurderinger eller lignende.

Vi finner det riktig å presisere at vi ikke kan påta oss ansvar for fullstendigheten eller riktigheten i det grunnlagsmaterialet som har vært utgangspunkt for våre vurderinger. Dersom vi har mottatt uriktige eller ufullstendige opplysninger, har vi ikke hatt anledning til å avdekke dette ut over overordnede rimelighetsvurderinger.

2.5 KORT OM VA-VIRKSOMHETEN I TYNSET KOMMUNE

VA-virksomheten i Tynset, som også inkluderer ansvar for renovasjon, sorterer under kommunalområde tekniske tjenester og drift. VA-virksomheten består for øyeblikket av tre årsverk, men forventes å øke. Virksomheten har ansvar for tjenesteproduksjon innenfor følgende områder:

- vannforsyning
- avløp
- slam

- septik
- renovasjon
- prosjekter og daglig drift innenfor vann, avløp og renovasjon

Virksomheten hadde i 2020 brutto driftsutgifter på 24,45 millioner kroner mot et budsjett på 25,1 millioner kroner. Virksomheten er et selvkostområde og finansieres dermed av gebyrer.

3 FORVALTNING OG DRIFT AV VA-OMRÅDET

Problemstilling 1:

Er forvaltning og drift av VA-området tilfredsstillende, herunder beredskap og tiltak mot forurensning?

3.1 REVISJONSKRITERIER

Det er utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å løse hovedoppgavene innenfor VA-området.
- Kommunen har god internkontroll med drift og forvaltning av VA-virksomheten.
- Risiko- og sårbarhetsanalysene har dannet grunnlag for tiltak knyttet til fare for forurensning fra VA-virksomheten.
- Kommunen har beredskapsplaner for forurensning fra VA-virksomheten.

3.2 OBSERVASJONER MOT REVISJONSKRITERIENE

3.2.1 Har kommunen tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å løse hovedoppgavene innenfor VA-området?

Etter drikkevannsforskriften skal vannverkseieren sikre at vannforsyningssystemet har, eller gjennom avtale har tilgang til, nødvendig kompetanse. Ifølge forurensningsloven er kommunen ansvarlig for drift og vedlikehold av avløpsanlegg som helt eller delvis eies av kommunen. Følgelig må kommunen enten selv, eller gjennom avtale, ha tilstrekkelig kapasitet og kompetanse for å løse hovedoppgavene innenfor VA-området.

Gjennom intervjuene opplyses det at kommunen i hovedsak har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å løse hovedoppgavene innenfor VA-området.

Det gis uttrykk for at kommunen generelt har en robust bemanningssituasjon knyttet til driftsoppgaver innen VA-området, og at kommunen ikke har hatt behov for å leie inn vikarer for å utføre oppgaver knyttet til driften. I perioder med høyt sykefravær og perioder med særlige restriksjoner som følge av koronapandemien, har kommunen tidvis opplevd utilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre driftsrelaterte hovedoppgaver på en tilfredsstillende måte. Det understrekes likevel i intervjuene at slike situasjoner er ekstraordinære, og at kommunen generelt har tilstrekkelig kapasitet til å utføre oppgavene.

Likevel gis det uttrykk for at kommunen ikke har hatt tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til oppgaver utover kjernedriften av VA-området på en tilfredsstillende måte. Mangelen på tilstrekkelig kapasitet og kompetanse knytter seg særlig til prosjekteringskompetanse, gjennomføring av prosjekter i egen regi og kapasitet knyttet til utførelse av vedlikehold og håndtering av uforutsette hendelser.

For å etablere tilstrekkelig kapasitet og kompetanse innenfor VA-området har kommunen nylig gjennomført flere nyansettelser, blant annet av en VA-ingeniør, anleggsrørlegger og en sjåfør. I intervjuene gis det uttrykk for at disse nyansettelsene vil bidra til en betydelig styrkning av kommunens robusthet og evne til å løse hovedoppgavene innenfor VA-området.

Særlig trekkes ingeniørstillingen frem som et betydelig kompetanseløft siden Tynset kommune ikke har hatt ansatte med VA-ingeniørkompetanse siden 2001. Dette har medført at kommunen ikke har nødvendig prosjekteringskompetanse, og dermed har måttet kjøpe slik kompetanse eksternt gjennom en rammeavtale. Det opplyses i intervjuene at det tar svært lang tid fra kommunen foretar avrop på denne rammeavtalen til arbeidet utføres. I intervjuene uttrykkes det derfor at kommunen har ønsket å besitte slik kompetanse selv for å kunne utføre hovedoppgavene sine på en tilfredsstillende måte.

3.2.2 Har kommunen god internkontroll med drift og forvaltning av VA-virksomheten?

Det er etablert et internkontrollsystem for kommunens VA-virksomhet. Systemet er beskrevet i en egen internkontrollperm for VA-virksomheten, som omfatter rutiner og prosedyrer. I dokumentet heter det at formålet er å ha et system som «ivaretar dokumentasjon av den daglige drift for vann- og avløpsvirksomheten i Tynset kommune». Videre skal dokumentet være «et styringsverktøy som skal benyttes i den daglige drift, og skal beskrive de rutiner og prosedyrer som skal til for at virksomheten holder seg innenfor de krav som er gitt i lover og forskrifter».

Dokumentet har følgende struktur:

- Innledning
- Organisering og ansvarsforhold
- Lover, forskrifter og tilsynsmyndighet
- Vernetiltak
- Avvikshåndtering
- Instruksjer og prosedyrer
- Sikkerhet og beredskapsplan
- Bilag

Dokumentet er utarbeidet i samarbeid med Driftsassistansen for VAR i Hedmark. Dokumentet skal oppdateres løpende med årlige revisjoner.

Kommunen loggfører og dokumenterer gjennomførte aktiviteter og tiltak i et eget dokumentasjonsverktøy.

Av intervjuene fremgår det at internkontrollen i liten grad er digitalisert. Det uttrykkes at denne ordningen kan være sårbar ved fravær ved at man i stor grad er avhengig av at enkeltpersoner husker og har kontroll på arbeidsoppgaver.

Samtidig er revisor informert om at VA-virksomheten har gått til anskaffelse av et driftsovervåkningssystem, som vil bli et sentralt verktøy for forvaltning og drift. Systemet vil blant annet bidra til å digitalisere flere prosesser, og kan erstatte fysiske lapper og «huskelister». (Se også kommentar i høringsuttalelsen.)

3.2.3 Har risiko- og sårbarhetsanalyser dannet grunnlag for tiltak knyttet til fare for forurensning fra VA-virksomheten?

Kommunen har etter forskrift om kommunal beredskapsplikt plikt til å gjennomføre risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) knyttet til uønskede hendelser, herunder forurensning. Kommunen har etter denne forskriften plikt til å kartlegge, systematisere og vurdere sannsynligheten for uønskede hendelser og hvordan slike hendelser kan påvirke kommunen.

Kommunen har også plikt til å stimulere relevante aktører til å iverksette forebyggende og skadebegrensende tiltak på bakgrunn av ROS-analysene.

Det opplyses i intervjuene at det har blitt gjennomført ROS-analyser av forurensning fra VA-virkomheten, og at disse har dannet grunnlag for tiltak som kommunen har gjennomført.

Tiltakene, som har blitt gjennomført som følge av ROS-analysene, er både konkrete tekniske tiltak og prosessuelle tiltak. ROS-analysene har blant annet ført til tiltak rundt utforming av teknisk infrastruktur, endring i dimensjonering av renner, kartlegging av kapasiteten til stikkrenner på avløpsnett og sikkerhetsmessige utbedringer ved anleggene.

Den siste ROS-analysen knyttet til forurensning fra VA-virkomheten ble utarbeidet i 2015. I intervjuene gis det uttrykk for at ROS-analyser av forurensning fra VA-virkomheten bør foretas mellom hvert femte og åttende år, og at det derfor bør gjennomføres en ny analyse innen kort tid. Det gis videre uttrykk for at det foreligger et forbedringspotensial for å arbeide bedre med ROS-analyser.

3.2.4 Har kommunen beredskapsplaner for forurensning fra VA-virkomheten?

Forskrift om kommunal beredskapsplikt bestemmer at kommunene skal utarbeide en overordnet beredskapsplan på bakgrunn av den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen. Den overordnede beredskapsplanen skal samordne og integrere øvrige beredskapsplaner i kommunen, herunder beredskapsplaner for VA-området.

Videre har kommunen etter forskrift om kommunal beredskapsplikt plikt til å øve kommunens beredskapsplan hvert annet år, der scenariene for øvelsene bør baseres på kommunens helhetlige ROS-analyse. I etterkant av øvelsene skal kommunen evaluere krisehåndteringen, og på bakgrunn av evalueringen foreta nødvendige endringer i ROS-analysen og beredskapsplaner.

I intervjuene opplyses det at kommunen har beredskapsplaner for forurensning fra VA-virkomheten sin.

De kommunale beredskapsplanene knyttet til VA-området har kommet til bruk ved ulike hendelser i Tynset kommune. Beredskapsplanene kom blant annet til bruk ved en forurensningshendelse i kommunen knyttet til et oljeutslipp i avløpsnett for noen år siden. Det opplyses at beredskapsplanene dannet et godt grunnlag for håndtering av hendelsen og bidro til å begrense skadeomfanget av utslippet. Kommunen gjennomførte i etterkant av hendelsen en evaluering av beredskapsplanene, og justerte deler av planene basert på erfaringer fra hendelsen.

Det gjennomføres jevnlig beredskapsøvelser som VA-virkomheten deltar i. Beredskapsøvelsene gjennomføres ikke for VA-virkomheten alene, men for hele kommunen. I intervjuene opplyses det om at VA-virkomheten har gjennomført flere tiltak basert på avdekte svakheter i forbindelse med disse beredskapsøvelsene.

3.3 VÅR VURDERING ER AT FORVALTNING OG DRIFT AV VA-OMRÅDET ER TILFREDSSTILLEND, MEN DET ER ET FORBEDRINGSPOTENSIAL

Det er vår vurdering at kommunens kapasitet og kompetanse innenfor VA-området er tilfredsstillende for å kunne utføre store deler av hovedoppgavene knyttet til forvaltning og drift. Revisor mener det er positivt at kommunen nylig har gjennomført flere ansettelser som vil bidra til å styrke kommunens evne til å utføre hovedoppgavene og gjøre kommunen mer robust i møte med uforutsette hendelser. Det er særlig positivt at kommunen har lyktes med å ansette en VA-ingeniør, ettersom dette vil bidra til å redusere kommunens avhengighet av eksterne konsulenter og øke egen gjennomføringskapasitet.

Videre mener revisor at internkontrollen innenfor VA-området i dag er noe sårbar fordi den i stor grad er avhengig av manuelle verktøy og prosesser. Sårbarheten gjør seg særlig gjeldende ved ansattes fravær. Kommunen uttrykker selv at de i for stor grad er avhengige av at enkeltpersoner husker og har kontroll på arbeidsoppgaver innen VA-området. Revisor vurderer derfor innføringen av et digitalt driftsovervåkningssystem som positivt, og som kan bidra til å redusere sårbarheten knyttet til kommunens internkontroll innenfor VA-området.

Videre bruker kommunen ROS-analyser som grunnlag for implementering og gjennomføring av tiltak innen VA-området, herunder tiltak mot forurensning, men det er enighet om at slike analyser bør gjennomføres hyppigere. Kommunen gir uttrykk for at det går flere år mellom hver gang det gjennomføres ROS-analyser. Revisor mener det er viktig å sikre en enhetlig tilnærming til ROS-analyser.

Revisor mener at kommunen jobber aktivt og godt med beredskap gjennom planer og øvelser, også med oppmerksomhet på forurensning. Beredskapsarbeidet fremstår systematisk og veldimensjonert, og det er positivt at erfaringer fra beredskapsarbeidet brukes aktivt som grunnlag for gjennomføring av tiltak innen VA-området.

3.4 KONKLUSJON

Det er revisors konklusjon at kommunens forvaltning og drift av VA-området er tilfredsstillende. Fremover er det viktig at kommunen sikrer god utnyttelse av sin styrkede kapasitet og kompetanse, samt at kommunen gjør internkontrollen mer robust. Videre er det revisors konklusjon at kommunen jobber tilfredsstillende med beredskap og forebyggende tiltak mot forurensning.

4 VEDLIKEHOLD AV VA-NETTET

Problemstilling 2:

Hvordan er omfanget av vedlikehold av vann- og avløpsnettet, og er det et vedlikeholdsetterslep?

4.1 REVISJONSKRITERIUM

Det er utledet følgende revisjonskriterium:

- Kommunen sikrer vedlikehold av vann- og avløpsnettet tilfredsstillende og slik at det forhindrer forurensning.

Dette er behandlet under observasjoner nedenfor.

4.2 OBSERVASJONER MOT REVISJONSKRITERIET

4.2.1 Sikrer kommunen vedlikehold av vann- og avløpsnettet tilfredsstillende og slik at det forhindrer forurensning?

I henhold til drikkevannsforskriften § 15 skal vannforsyningssystemets distribusjonssystem være i tilfredsstillende stand, og det skal utarbeides en plan for hvordan distribusjonssystemet skal vedlikeholdes og fornyes. Planen skal oppdateres og følges. Også det interne fordelingsnettet skal være i tilfredsstillende stand og forhindre forurensning.

Forurensningsloven § 24 bestemmer at kommunen er ansvarlig for drift og vedlikehold av avløpsanlegg som helt eller delvis eies av kommunen. I henhold til forurensningsforskriften skal

avløpsnett drives og vedlikeholdes slik at det forebygges mot lekkasjer og begrensning av forurensning av resipienten (område som tar imot utslipp, dvs. Glåma, Savalen, Orkla og Kvernbecken videre til Tysla) som følge av overløp.

I intervjuene opplyses det at kommunen har et vedlikeholdsetterslep på VA-området, men at det ikke er tallfestet.

Hovedplan for vann og avløp for 2016-2028 angir at kommunen har et mål om å sanere 1 km (ca. 1 %) av vannledningsnettet og 0,5 km (ca. 1 %) av avløpsnettet hvert år.

Tabellen nedenfor viser statistikk fra KOSTRA knyttet til vedlikehold av vannledningsnettet i Tynset kommune fra 2018 til 2021. Tabellen viser at det i 2021 ble gjennomført utskifting/rehabilitering av 620 meter av det kommunale vannledningsnettet, tilsvarende 0,7% av ledningsnettet. Med denne vedlikeholdstakten vil det ta i overkant av 142 år å skifte ut ledningsnettet i kommunen.

Nøkkeltall vann for Tynset kommune	2018	2019	2020	2021
Lengde kommunalt ledningsnett totalt (m)	89 105	89 105	89 105	88 650
Antall meter utskiftet/rehabiliterert kommunalt ledningsnett (m)	140	96	0	620
Antall meter fornyet kommunalt ledningsnett, gjennomsnitt siste tre år (m)	527	125	0	310
Andel fornyet kommunalt ledningsnett, gjennomsnitt for siste tre år (prosent)	1	0	0	0,35
Beregnet gjennomsnittsalder for det kommunale vannledningsnett med kjent alder (år)	35	36	37	37

Tabell 2: Nøkkeltall vann for Tynset kommune 2018-2021. (Kilde: KOSTRA-statistikknummer 13143, SSB)

Statistikken nedenfor viser nøkkeltall fra KOSTRA knyttet til vedlikehold av avløpsnettet i Tynset kommune fra 2018 til 2021. I 2021 ble det gjennomført fornyelse av 150 meter av det kommunale spillvannnettet i kommunen, tilsvarende 0,2 % av avløpsnettet. Med denne vedlikeholdstakten vil det ta i overkant av 426 år å skifte ut det kommunale avløpsnettet.

Nøkkeltall avløp for Tynset kommune	2018	2019	2020	2021
Lengde kommunalt spillvannnett totalt (m)	59 012	59 012	64 012	64 012
Lengde fornyet kommunalt spillvannnett (m)	0	150
Lengde fornyet spillvannnett, gjennomsnitt siste tre år (m)	50	75
Andel fornyet kommunalt spillvannnett, gjennomsnitt for siste tre år (prosent)	0,08	0,12
Estimert gjennomsnittsalder for kommunalt spillvannnett med kjent alder (år)	19	20	23	24

Tabell 3: Nøkkeltall avløp for Tynset kommune 2018-2021. (Kilde: KOSTRA-statistikknummer 13144, SSB)

Figuren nedenfor viser resultatene til Tynset kommune i Effektivitetsbarometeret for VA i 2020, utarbeidet av selskapet EnviDan. Skalaen går fra 1 til 3, der 1 er best og 3 er dårligst sammenlignet med andre utvalgte kommuner.

Figuren viser at kommunen får særlig svak score på investeringsgrad innenfor vann og kostnadsnivået innenfor avløp.

Kostnadsnivå vann (KV)	Investeringsgrad vann (IV)	Lekkasjenivå vann (LV)	Kostnadsnivå avløp (KA)	Investeringsgrad avløp (IA)
2	3	2	3	2

Tabell 4 Tynset kommunes resultater i Effektivitetsbarometeret for VA 2020. (Kilde: Tynset kommunes årsrapport for 2020)

I intervjuene opplyses det at kommunen jevnlig utarbeider og oppdaterer vedlikeholdsplaner for VA-området. Vedlikeholdsplanene utarbeides blant annet på bakgrunn av VA-faglige vurderinger, økonomiske vurderinger og vurderinger av VA-virksomhetens kapasitet til å gjennomføre vedlikehold.

Det gis uttrykk for at kommunens vedlikeholdstakt er tilstrekkelig for å forhindre forurensning, og at kommunen har god kontroll og oversikt over vedlikeholdsbehovet og tilstanden på vann- og avløpsnettene. Det er implementert kontrollrutiner, og det gjennomføres hyppige befaringer for å sikre kontroll og oversikt. Det vil videre bidra til å redusere risikoen for forurensning.

Likevel opplyses det at kommunen ikke i tilstrekkelig grad klarer å følge vedlikeholdsplanene. Utfordringene oppgis særlig å knytte seg til mangelen på tilstrekkelig kapasitet i VA-virksomheten. De nylig gjennomførte ansettelsene av en VA-ingeniør, anleggsrørlegger og sjåfør (som beskrevet i avsnitt 3.2.1) vil derfor kunne bidra til å styrke VA-virksomhetens gjennomføringsevne knyttet til vedlikehold.

Vedlikeholdsetterslepet oppgis å ha økt som følge av at en ekstern leverandør kommunen har en rammeavtale med, ikke har hatt kapasitet til å gjennomføre oppgaver kommunen har hatt behov for. Ansettelsen av en VA-ingeniør i kommunen opplyses å kunne bidra til å avhjelpe deler av disse utfordringene.

Den manglende kapasiteten i VA-virksomheten oppgis videre å ha vært til hinder for kommunens ambisjoner om å øke vedlikeholdstakten innen VA-området, men iverksatte tiltak forventes å bidra til at vedlikeholdstakten kan økes fremover.

Det gis uttrykk for at investeringer i selvkostområder ofte blir nedprioritert i politiske beslutningsprosesser. Dette anses også å være til hinder for oppfyllelse av kommunens ambisjoner om økt vedlikeholdstakt innen VA-området.

Kommunen oppgir videre å ha et etterslep knyttet til registrering av utvidelser og endringer av vann- og avløpsnettet i kommunen. Kommunen har god oversikt over det eksisterende nettet, men det tar tid før utvidelser og endringer av nettet registreres i kartverket. Kartverket danner grunnlag for en rekke planprosesser og kartlegginger, deriblant kartlegging av behov for vedlikehold.

4.3 VÅR VURDERING AT DET ER ET FORBEDRINGSPOTENSIAL KNYTTET TIL OVERSIKT OG GJENNOMFØRING AV VEDLIKEHOLD

Basert på kommunens innrapporterte vedlikeholdstakt til KOSTRA, konstaterer revisor at kommunen ikke klarer å opprettholde en vedlikeholdstakt i tråd med målsetningene som angis i hovedplan for vann og avløp 2016-2028. Vedlikeholdsetterslepet må derfor antas å øke med

dagens vedlikeholdstakt. Tynset kommune har ikke tallfestet vedlikeholdsetterslepet innenfor VA, men det konstateres at det er et etterslep. Samtidig uttrykkes det fra kommunens side at vedlikeholdet er tilstrekkelig for å unngå forurensning. Revisor mener det ville vært en styrke å få kartlagt etterslepet, og dermed kunne bruke det som et beslutningsgrunnlag i prioriteringsdiskusjoner og i de politiske bevilgningsprosesser.

Revisor har ikke tilstrekkelig grunnlag til å vurdere omfanget av vedlikeholdsetterslepet for kommunen konkret. Bransjeforeningen Norsk Vann har tidligere estimert et samlet etterslep på over 300 milliarder kroner i kommunal VA-sektor. Det illustrerer at svært mange kommuner har et betydelig etterslep, og at et etterslep dermed ikke er unikt for Tynset kommune.

Videre er det tydelig at kapasitetsutfordringer påvirker kommunens vedlikeholdstakt negativt. Revisor mener at de nylig gjennomførte tiltakene for å styrke kapasiteten ved nyansettelser vil kunne bidra til å redusere disse utfordringene. Likevel må kommunen gjennomføre fortløpende vurderinger av hvorvidt disse ansettelsene er tilstrekkelige for å møte utfordringsbildet, eller om det er behov for å styrke gjennomføringskraften ytterligere innen VA-området.

4.4 KONKLUSJON

Det er revisors konklusjon at vedlikehold gjennomføres, men at det er et vedlikeholdsetterslep. Vedlikeholdstakten er lavere enn målsettingen i hovedplan for vann og avløp 2016-2018. Selv om kommunen opplyser at dagens vedlikehold er tilstrekkelig for å forhindre forurensning, fører dagens vedlikeholdstakt til et stadig økende fremtidig etterslep. Revisor mener kommunen bør kartlegge vedlikeholdsetterslepet for å kunne bruke dette i prioriteringsdiskusjoner og politiske beslutningsprosesser.

5 OPPFØLGING AV HOVEDPLAN OG VEDTAK

Problemstilling 3:

Hvordan følger kommunen opp hovedplan for vann og avløp, og gjennomfører kommunen vedtatte tiltak?

5.1 REVISJONSKRITERIER

Det er utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen har tidfestet gjennomføring av tiltak fastsatt i hovedplan for vann og avløp, og at tiltak med høy prioritet blir gjennomført.
- Kommunen rapporterer administrativt og/eller politisk om status i gjennomføring av tiltak.

5.2 OBSERVASJONER MOT REVISJONSKRITERIENE

5.2.1 Har kommunen tidfestet gjennomføring av tiltak fastsatt i hovedplan for vann og avløp, og at tiltak med høy prioritet blir gjennomført?

Kommunen skal i henhold til drikkevannsforskriften utarbeide en plan for hvordan distribusjonssystemet for vann skal vedlikeholdes og fornyes, og planen skal følges og oppdateres. Innen avløpsområdet skal kommunen i henhold til forurensningsforskriften føre tilsyn med utslipp av avløpsvann og holde oversikt over eventuelle overløp og lekkasjer.

Gjeldende hovedplan for vann og avløp (2016-2018) angir en rekke tiltak innenfor ulike mål på vann- og avløpsområdet. Tiltakene skal bidra til å realisere kommunens målsetninger og er

gradert etter prioritet for når tiltakene bør være gjennomført. Prioriteten er satt på bakgrunn av en konkret tiltaksvurdering. Tiltak med høy prioritet bør i henhold til hovedplanen være gjennomført i løpet av 2016-2019, tiltak med middels prioritet bør være gjennomført i løpet av 2020-2023, og tiltak med lav prioritet bør være gjennomført i løpet av 2024-2027. Nedenfor følger et utsnitt som viser hvordan tiltak er oppført og tilegnet prioritet i hovedplanen. Utsnittet viser en oversikt over administrative tiltak innenfor målområdet avløpssystem innen avløpsområdet.

9.3.2 Administrative tiltak

ID:22 – Etablere oversikt over tap på ledningsnett i Tynset

I henhold til utslippstillatelsen for Tynset rensedistrikt skal kommunen dokumenterer hvor stor andel av forurensningsmengden som kommer fram til renseanlegget. Dette skal gjøres ved at de ulike kildene til tap dokumenteres. Innen 31.12.2016 skal kommunen sette mål for årlig virkningsgrad.

Her er det tatt inn kostnader for registrering og kartlegging av utsatte ledningsstrek og overløp. Kostnader for tiltak må legges inn i driftsbudsjettet for å få kontinuitet på dette arbeidet.

Prioritet: Høy

ID:26 - Utarbeide en handlingsplan for å koble ut septiktanker i sentrum

Det er gjennomført en vurdering på kloakking av fire områder i Tynset og dette er en videreføring av muligheten for å koble ut de siste tankene i Tynset og eventuelt tanker i de andre rensedistriktene.

Prioritet: Høy

ID:27 - Etablerer målestasjoner for korttidsnedbør.

For bedre nedbørsstatistikker og sikre et bedre datagrunnlag (beslutningsgrunnlag) i forbindelse med kartlegging og vurdering av kilder til fremmedvann inn på spillvannsnett er dette et nødvendig verktøy. En må forvente at et endret klima vil kunne føre til mer og større lokale variasjoner og da blir en lokal værstasjon en god datainnsamler.

Prioritet: Høy

Figur 1: Eksempel på administrative tiltak innenfor målområdet avløpssystem. (Kilde: Hovedplan vann og avløp 2016-2018, Tynset kommune)

Hovedplanen legger opp til sanering av vannledninger på 1 km/år og sanering av avløpsledninger på 0,5 km/år i perioden 2020-2027. Øvrige tiltak er ikke tidfestet nærmere enn å ha blitt gitt en prioritet som beskriver innenfor hvilket tidsrom tiltaket bør gjennomføres.

Hovedplanen inneholder videre en oversikt over delmålene innenfor de ulike målområdene og deres status i gjennomføring pr. 2015. Oversikten viser delmålene på et overordnet nivå, og tar ikke for seg status i gjennomføring for hvert enkelt tiltak under de ulike delmålene. Et utsnitt av denne oversikten fra hovedplanen knyttet til vannområdet vises nedenfor.

	VURDERING	STATUS
KAPASITET		
Nok vann	God kapasitet i ledningsnettet hos alle vannforsyningssoner. God kapasitet hos alle vannverk og reservelkilder.	Delmålet er oppfylt.
Bassengkapasitet	Alle basseng har tilstrekkelig kapasitet.	Delmålet er oppfylt.
Lekkasjemengde	Lekkasjemengden er for høyt i dag. Tiltak under ressursbruk skal redusere lekkasjemengden fremover.	Delmålet er ikke oppfylt. Tiltak iverksettes.
Vanntrykk	Kvikne har for høy trykk i anlegget. Tiltak iverksettes.	Delmålet er delvis oppfylt.
Brannvann	Tynset har 4 sårbare abonnenter, som mangler tilgang til tilstrekkelig brannvann. Behovet dekkes gjennom brannbil. Vannledningsnettet i de mindre vannforsyningssoner er ikke dimensjonert for uttak av brannvann. Laveste veiledende krav på 20 l/s er mer enn normalforbruket i de mindre sonene. Brannvann sikres gjennom vanntank/brannbil.	Delmålet er oppfylt.
KVALITET		
Godkjenning	Vannforsyningen i Tynset kommune er godkjent.	Delmålet er oppfylt.
Vannkvalitet	Råvannskvaliteten er for det meste bra. Råvannet til Tynset, Ulset og Savalen vannverk har behov for rensing. Drikkevannet tilfredsstiller kvalitetskravene til drikkevannsforskriften. Det er registrert noen få avvik. Tiltak for å sikre vannkilden og ledningsnett bør iverksettes.	Delmålet er delvis oppfylt. Tiltak iverksettes.
Hygieniske barrierer	Savalen vannverk mangler 1 hygieniske barriere. Midtbygda vannverk bør vurdere 1 hygieniske barriere.	Delmålet er delvis oppfylt. Tiltak iverksettes.
Prøvetaking	Prøveplanen er godkjent av Mattilsynet og tilfredsstiller drikkevannsforskriften.	Delmålet er oppfylt.
Internkontrollsystem	Tynset kommune har et fungerende internkontrollsystem.	Delmålet er oppfylt.

Tabell 5: Eksempel på måloppnåelse vannforsyning i Tynset kommune pr. 2015. (Kilde: Hovedplan vann og avløp 2016-2028, Tynset kommune).

Det opplyses i intervjuene at kommunen har god oppfølging av hovedplanen gjennom året. Hovedplanen følges opp gjennom flere kanaler, både i forbindelse med vurderinger av utvikling av tiltaksplaner, vurderinger av måloppnåelse og gjennom kommunens kontinuerlige risikoarbeid. Hovedplanen oppgis å være VA-virksomhetens viktigste styringsverktøy, og oppfølgingen av planen oppleves som konstruktiv og tilfredsstillende av både kommunedirektøren og VA-virksomheten.

Årsberetningene for 2017 til 2021 inneholder en liste som beskriver prosjekter i tillegg til daglig drift innenfor VA-området. Av disse er flere av tiltakene angitt med høy prioritet i hovedplanen, hvor flere beskrives som gjennomførte de siste årene. Det fremkommer likevel ikke eksplisitt av disse listene hvilke av prosjektene i tillegg til daglig drift som har utgangspunkt i hovedplan for vann og avløp. Samtidig oppgis det heller ikke hvilken prioritet de ulike tiltakene har eller har hatt. Listene er heller ikke uttømmende med hensyn til alle tiltak som er oppført med høy prioritet i hovedplan for vann og avløp.

5.2.2 Har kommunen rapportert administrativt og/eller politisk om status i gjennomføring av tiltak?

Kommunen opplyser at gjennomføring av tiltak rapporteres gjennom årsberetningen og tertialrapporter. Årsberetningsdokumentet opplyses å angi tiltak som er gjennomførte, mens det i tertialrapportene opplyses om status på utvalgte pågående eller nylig avsluttede prosjekter. Årsberetningene omfatter da samtlige tiltak som også er oppført i tertialrapportene.

Som beskrevet i avsnitt 5.2.1 ovenfor inneholder årsberetningene fra 2017 til 2021 blant annet en liste over prosjekter. Disse omfatter prosjekter og tiltak som enten er påbegynte, pågående eller gjennomførte i løpet av året. Listene inneholder flere prosjekter og tiltak enn de som har utgangspunkt i hovedplan for vann og avløp, uten at dette fremkommer direkte av årsberetningen. Prosjektene og tiltakene fra hovedplanen er heller ikke beskrevet med deres

angitte prioritet i årsberetningen. Nedenfor følger et utsnitt av denne listen fra årsberetningen for 2019:

Prosjekter i tillegg til daglig drift

- Overføringsledninger Kviknedølsåsen – Nabben, Savalen inklusive sanering av pumpestasjon.
- Avløp- og overvannsledning Haugsmoieien
- Ny vannledning Ulset VV.
- Større lekkasjer avdekket og utbedret Kvikne VV.
- Montert/flyttet trykkreduksjonsventiler Savalen for å betjene Nabben med trykk.
- Skiftet UV og 80 % av all el-installasjon ved Savalen VV/pst grunnet lynnedslag.
- Oppdatert overvåking Midtbygda VV.
- Montert to brannhydranter Kvikne
- Byttet avløpsledning Christianes vei
- Omlegging Nissegata Savalen
- Kumbytte med full rehabilitering krysset Skardvangveien, Liaveien
- 2 nye vannmålere, soner Savalen, Stadion og Nabben

Figur 2: Prosjekter i tillegg til daglig drift innen VA-området i 2019. (Kilde: Årsberetning 2019, Tynset kommune)-

Ordlyden knyttet til beskrivelsen av flere av de ulike tiltakene er tidvis uklar med hensyn til om prosjektene/tiltakene er påbegynte, pågående eller gjennomførte. Av utsnittet ovenfor er eksempelvis de to første prosjektene/tiltakene i listen uklare med hensyn til status i gjennomføring.

Samtidig er ikke listene over prosjekter i tillegg til daglig drift i årsberetningene uttømmende med hensyn til tiltakene som beskrives i hovedplan for vann og avløp. Status i gjennomføring av flere av tiltakene som listes i hovedplan for vann og avløp, er derfor uklar.

Utover rapportering gjennom årsberetning og tertialrapporter, opplyses det i intervjuene at det blir rapportert administrativt om status i gjennomføring av tiltak løpende gjennom året i forbindelse med kommunens kontinuerlige risikoarbeid. Revisor har ikke blitt forelagt denne administrative rapporteringen, og har dermed kun hatt anledning til å gjennomgå kommunens rapportering om status i gjennomføring av tiltak gjennom årsberetninger og tertialrapporter.

5.3 VÅR VURDERING ER AT OPPFØLGINGEN AV HOVEDPLANEN ER GOD, MEN KOMMUNENS RAPPORTERING OM STATUS I GJENNOMFØRING AV TILTAK IKKE ER TILFREDSSTILLENDE

Kommunen bruker hovedplanen aktivt som et oppfølgings- og styringsverktøy for VA-virkosheten, og det er positivt at planen brukes aktivt som et arbeids- og planleggingsdokument og følges opp gjennom flere ulike kanaler.

Kommunen har i ulik grad tidfestet tiltakene i hovedplanen. Sanering av vann- og avløpsledninger er det eneste tiltaket som er eksplisitt tidfestet til å gjennomføres med en bestemt takt hvert år. De øvrige tiltakene har ulike prioriteter, der graden angir hvilket tidsintervall tiltaket bør gjennomføres i løpet av. Revisor mener denne måten å tidfeste tiltak på er tilfredsstillende ettersom den både gir tydelig retning for når tiltak skal gjennomføres, og gir kommunen tilstrekkelig fleksibilitet til å gjøre fortløpende vurderinger av hvilke tiltak som til enhver tid bør prioriteres innenfor tidsintervallene.

Revisor mener at kommunens rapportering om status i gjennomføring i tiltak ikke er tilfredsstillende. Kommunen rapporterer om status i gjennomføringen av kun enkelte av tiltakene i hovedplanen for vann og avløp gjennom årsberetninger og tertialrapporter. Status i

gjennomføring av øvrige tiltak har, etter hva revisor har blitt gjort kjent med, ikke blitt rapportert om siden hovedplanen ble utarbeidet i 2015. Derfor bør kommunen gjennomføre en rapportering om status i gjennomføring av samtlige tiltak i hovedplanen, uavhengig av hvorvidt tiltakene er gjennomførte eller ikke.

Av tiltakene som rapporteres i årsberetningene, inngår flere tiltak som er angitt med høy prioritet i hovedplan for vann og avløp. Det er likevel uklart hvorvidt samtlige tiltak med høy prioritet blir gjennomført. Ettersom årsberetningene ikke er uttømmende på samtlige tiltak i hovedplan for vann og avløp, gjør dette det utfordrende å følge opp hvorvidt alle tiltakene med høy prioritet i hovedplanen gjennomføres.

Videre mener revisor at det bør være tydelig hvilken status de ulike tiltakene har i gjennomføringen når de rapporteres. Revisor mener at kommunen bør foreta rapportering om de ulike tiltakenes status i gjennomføring.

Samtidig mener revisor at dagens rapportering gjennom årsberetningen ikke er tilstrekkelig tydelig på hvilke tiltak som kommer fra hovedplanen og ikke, og at tiltak som har utgangspunkt i hovedplanen, burde tas med i rapporteringen.

Revisor bemerker videre at enkelte gjennomførte tiltak rapporteres flere år på rad i kommunens årsberetninger. Listen over «Prosjekter i tillegg til daglig drift» i årsberetningen for 2020 er eksempelvis helt lik den tilsvarende listen i årsberetningen for 2019. I årsberetninger for også tidligere år er flere tiltak som beskrives som fullførte oppført flere år på rad. Prosjekter/tiltak som har status som pågående, kan etter revisors vurdering rapporteres flere år på rad frem til de er fullførte.

5.4 KONKLUSJON

Vår konklusjon er at kommunen har løpende, god oppfølging av hovedplan for vann og avløp. På den andre siden er ikke kommunens rapportering på gjennomførte tiltak tilstrekkelig for å vurdere om samtlige tiltak i hovedplanen for vann og avløp faktisk gjennomføres. Samtidig mener revisor at kommunens rapportering er mangelfull på flere andre områder. Eksempelvis bør det unngås at tiltak rapporteres som gjennomførte flere år på rad.

6 KLIMARISIKO

Problemstilling 4:

Gjør kommunen vurderinger av klimarisiko på avløpsområdet som følge av hyppigere ekstremvær, flom mv.?

6.1 REVISJONSKRITERIER

Det er utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen har gjort risiko- og sårbarhetsanalyser knyttet til ekstremvær, flom og lignende.
- Kommunen har utarbeidet beredskapsplaner for ekstremvær, flom og lignende.

Disse er behandlet under observasjoner nedenfor.

6.2 OBSERVASJONER MOT REVISJONSKRITERIENE

6.2.1 Har kommunen gjort risiko- og sårbarhetsanalyser knyttet til ekstremvær, flom og lignende?

Klimaendringer innebærer sannsynlighet for mer nedbør og at overvannsanleggene belastes med større mengder overvann som slippes ut i resipienter med høyere vannstand enn tidligere. I kommunens hovedplan for VA er det anbefalt en prosjektering av nye overvannsanlegg med evne til å ta imot større nedbørsmengder. Planen slår også fast at flomveier må identifiseres og at eventuelle tiltak for å sikre omliggende anlegg, må gjennomføres. Videre anbefaler planen å legge til rette for flomveier i alle eksisterende og nye boligområder.

Renseanlegg skal i henhold til forurensningsforskriften dimensjoneres, bygges, drives og vedlikeholdes av fagkyndige slik at de har tilstrekkelig yteevne under alle klimatiske forhold som er normale for stedet der de ligger. Ved utforming av anleggene skal det tas hensyn til variasjoner i mengde avløpsvann i løpet av året.

Kommunen har et bevisst forhold til å jobbe med å forberede VA-virksomheten til økt klimarisiko. Det opplyses i intervjuene at det viktigste tiltaket kommunen gjør med hensyn til økt klimarisiko, er å følge teknisk forskrift (TEK17). De siste årene har teknisk forskrift gjennomgått flere endringer knyttet til klimarisiko, herunder endringer knyttet til håndtering av ekstremvær og overflatevann. Kommunen oppgir at de på bakgrunn av endringene i forskriften har gjennomført ulike tiltak i VA-virksomheten for å tilpasse seg disse endringene.

Som et ledd i kommunens arbeid med tilpasninger til økt klimarisiko, oppgir kommunen at det sist ble gjennomført en ROS-analyse knyttet til ekstremvær i 2014. I forbindelse med denne analysen ble det gjennomført enkelte tiltak knyttet til kommunens VA-relaterte infrastruktur, deriblant en kartlegging av hvorvidt stikkrennene i kommunens avløpsnett var dimensjonert i tråd med behovet ved ekstremvær. ROS-analysen førte også blant annet til en gjennomgang av løsninger for å hindre at elvevann kan trenge inn i pumpestasjoner og en gjennomgang av rutiner for stenging av fysiske ventiler ved enkelte av kommunens anlegg.

ROS-analyser knyttet til ekstremvær har også ført til at kommunen har hevet grensen for hvor lavt det kan foretas bygging i nærheten av vannområder.

Det gis uttrykk for at det har blitt foretatt enkelte mindre formelle risikovurderinger knyttet til klimarisiko etter 2014, men at det er et forbedringspotensial knyttet til gjennomføring av ROS-analyser, også med hensyn til klimarisiko.

6.2.2 Har kommunen utarbeidet beredskapsplaner for ekstremvær, flom og lignende?

Drikkevannsforskriften bestemmer at kommunen skal gjennomføre nødvendige beredskapsøvelser og utarbeide beredskapsplaner i samsvar med helseberedskapsloven og forskrift om krav til beredskapsplanlegging. Kommunen skal også sikre at drikkevannet beskyttes mot forurensning.

Kommunen oppgir at det er utarbeidet kommunale beredskapsplaner knyttet til ekstremvær, flom og lignende. Beredskapsplanene knytter seg blant annet til håndtering av situasjoner der kommunen har behov for å etablere nødvannforsyning i hele eller deler av kommunen. I slike situasjoner opplyses det at det er inngått samarbeid med omkringliggende kommuner og private vannverk om produksjon og distribusjon av nødvann.

Ved behov vil kommunen etablere kriseledelse for VA-området. I intervjuene uttrykker flere at denne kriseledelsen er tydelig definert og robust i møte med situasjoner som ekstremvær, flom og lignende.

Det oppgis at kommunen har god operativ kapasitet og evne til håndtering av hendelser som ekstremvær, flom og lignende. Utover egen kapasitet til å håndtere slike hendelser har

kommunen inngått rammeavtaler med eksterne entreprenører som er til kommunens disposisjon på to timers varsel ved behov.

Kommunen jobber aktivt med beredskap, og beredskapen knyttet til VA-området har blitt testet ved flere anledninger. Erfaringer fra tidligere hendelser oppgis å være svært verdifulle i forbindelse med kommunens beredskap- og risikoarbeid. Særlig erfaringer knyttet til håndtering av flommen kommunen opplevde i 1995 var en viktig kilde til informasjon og læring.

Beredskapsarbeidet har blitt styrket som følge av utvikling i kommunens tilgjengelige verktøy og ressurser de seneste årene. I intervjuene trekkes særlig frem utvikling av kommunens kartsystemer i beredskapsarbeid og -planlegging. Kartsystemet har de siste årene fått flere nye funksjonaliteter og lag av kart, deriblant kart som viser flomvannføring. Disse utvidelsene har gjort det mulig å tilpasse og planlegge VA-virksomheten bedre til økt fremtidig klimarisiko.

6.3 VÅR VURDERING ER AT KOMMUNEN JOBBER GODT MED BEREDSKAP, MEN BØR GJENNOMFØRE HYPPIGERE ROS-ANALYSER KNYTTET TIL KLIMARISIKO

Vår vurdering er at kommunen jobber godt med å tilpasse VA-virksomheten til økt klimarisiko. Det gis uttrykk for å ha et bevisst forhold til å tilpasse virksomheten til økt klimarisiko. Samtidig er kommunen forpliktet til å tilpasse virksomheten i tråd med endringer i teknisk forskrift. Dette er ifølge kommunen det viktigste verktøyet for å tilpasse virksomheten til økt klimarisiko. Det er foretatt flere endringer i teknisk forskrift de senere årene som kommunen har innrettet virksomheten etter. Kommunen synes derfor å være proaktiv med hensyn til tilpasning av virksomheten etter økt risiko for ekstremvær, flom og lignende.

Det er gjennomført ROS-analyser knyttet til ekstremvær, flom og lignende tidligere, sist i 2014. Rammebetingelser og forutsetninger for analysen som da ble gjennomført, kan være endret i løpet av åtte år. Det er derfor revisors vurdering at det bør gjennomføres en ny slik analyse innen kort tid.

Videre mener revisor at kommunen jobber aktivt og godt med beredskap på VA-området, også med hensyn til økt klimarisiko. Det er utarbeidet beredskapsplaner for VA-virksomheten, planer som har kommet til nytte ved flere anledninger. Samtidig gjennomføres det jevnlig beredskapsøvelser der VA-virksomheten deltar. Det er særlig positivt at kommunen justerer og oppdaterer beredskapsplanene i tråd med erfaringer fra øvelser og håndtering av faktiske hendelser.

6.4 KONKLUSJON

Vår konklusjon er at kommunen gjør kontinuerlige vurderinger av klimarisiko på avløpsområdet som følge av hyppigere ekstremvær, flom mv., og tilpasser virksomheten deretter. Det er likevel viktig at de løpende vurderingene av klimarisiko suppleres av ROS-analyser.

7 HØRING

Et rapportutkast har vært på høring i administrasjonen i Tynset kommune. Administrasjonen presiserte beskrivelse av fakta knyttet til dataprogrammer:

- Overvåking av alle kommunens VA- anlegg og verk: EA-Driftssentral
- Overvåking spesielt for Tynset renseanlegg: SCADA
- Drift og vedlikeholdsprogram (nylig innfaset): MIMERVA

Dette siste programmet MIMERVA er tatt i bruk på Tynset renseanlegg og skal innføres for alle våre VA-installasjoner. Vi vil ta dette gradvis for at brukerterskelen ikke skal bli for høy.

Utover det har ikke administrasjonen nærmere kommentarer til rapportutkastet.

8 VEDLEGG

8.1 UTFYLLENDE OM METODE

Intervjuer

Vi har gjennomført intervjuer med følgende personer:

- Kommunedirektør
- Teknisk sjef
- Avdelingsleder teknisk drift

Alle intervjuer er verifisert. Det betyr at den som er intervjuet har lest gjennom referatet fra intervjuet for å bekrefte at referatet er i overensstemmelse med det som ble sagt under intervjuet, og hatt mulighet til å rette opp eventuelle misforståelser. Intervjuspørsmålene ble oversendt på forhånd.

Dokumentgjennomgang

Vi har mottatt og gjennomgått dokumentasjon knyttet til blant annet:

- hovedplan for vann og avløp 2016-2028, Tynset kommune
- budsjett og økonomiplan 2022-2025, Tynset kommune
- virksomhetsplan vann - avløp - renovasjon (VAR) 2022-2025, Tynset kommune
- kommunedirektørens overordnede internkontroll
- internkontrollsystem for kommunens VA-virksomhet
- årsberetninger og tertialrapporter fra 2016-2020

8.2 KILDEGRUNNLAGET FOR REVISJONSKRITERIENE

I denne prosjektplanen trekkes det særlig på følgende kilder som grunnlag for revisjonskriteriene:

- Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften)
- Forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften)
- Lov om vern mot forurensning og avfall (forurensningsloven)
- Forskrift om begrensnig av forurensning (forurensningsforskriften)
- Hovedplan for vann og avløp, Tynset kommune

KONTAKT

ØYVIND SUNDE

Director

m: +47 976 10 122
e: oyvind.sunde@bdo.no

BDO AS, et norsk aksjeselskap, er deltaker i BDO International Limited, et engelsk selskap med begrenset ansvar i henhold til garanti, og er en del av det internasjonale BDO-nettverket, som består av uavhengige selskaper i de enkelte land. Foretaksregisteret: NO 993 606 650 MVA. Medlem av Den Norske Revisorforening.

Leveransen er utarbeidet for oppdragsgiver, og dekker kun de formål som med denne er avtalt. All annen bruk og distribusjon skjer for oppdragsgivers regning og risiko. BDO AS eller BDO Advokater AS vil ikke kunne gjøres ansvarlig overfor en tredjepart.